

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

HS cần :

- Nắm vững cấu trúc đơn giản của nền kinh tế các nước châu Phi.
- Hiểu rõ sự đô thị hoá quá nhanh nhưng không tương xứng với trình độ phát triển công nghiệp làm xuất hiện nhiều vấn đề kinh tế - xã hội phải giải quyết.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

HS xác định được :

– Các nước châu Phi đều xuất khẩu chủ yếu nguyên vật liệu thô và nhập khẩu hàng công nghiệp, hàng tiêu dùng, lương thực thực phẩm.

– Gần đây, các nước châu Phi tích cực tìm biện pháp tăng cường đoàn kết, thiết lập cơ cấu liên kết kinh tế chặt chẽ, thúc đẩy hợp tác khu vực nhằm từng bước đưa lục địa đen thoát khỏi đói nghèo, phát triển kinh tế, hội nhập quốc tế.

Hàng loạt hội nghị cấp cao của Tổ chức Thống nhất châu Phi, Cộng đồng kinh tế Tây Phi, Cộng đồng phát triển miền Nam châu Phi ... đề cập những ý tưởng như thành lập Liên minh châu Phi, Khu vực đồng tiền chung Tây Phi, Khu vực tự do thương mại ...

Đặc biệt, năm 2000 tại Lu-xa-ca (thủ đô Dăm-bi-a), lãnh đạo các nước thành viên Thị trường chung Đông và Nam Phi (COMESA) đã ký hiệp định bãi bỏ thuế quan, tăng cường buôn bán giữa các nước thành viên, chính thức thành lập khu vực tự do thương mại (FTA) của khối. Sự kiện này được coi là bước đầu xây dựng một khu vực liên kết toàn diện, đi tới thành lập khu vực đồng tiền chung vào năm 2005.

COMESA hiện có 20 nước thành viên : An-gô-la, Bu-run-đi, Cô-mo, CHDC Công-gô, Gi-bu-ti, Ai Cập, Ê-ri-tơ-ri-a, Ê-ti-ô-pi, Kê-ni-a, Ma-đa-ga-xca, Ma-la-uy, Mô-ri-xơ, Na-mi-bi-a, Ru-an-đa, Xây-sen, Xu-đăng, Xoa-di-len, U-gan-đa, Dăm-bi-a và Dim-ba-buê.

– Hầu hết các nước trong khu vực bị liệt vào danh sách các nước nghèo nhất thế giới. Tổng số nợ lên tới 124 tỉ USD, bằng 396% tổng kim ngạch xuất khẩu. Đại dịch HIV, AIDS cướp đi nhiều tiền bạc và nhân lực, trong đó tới 30% số dân nhiều nước bị nhiễm căn bệnh thế kỉ. 30% số người có tay nghề đã rời bỏ châu lục để tìm kiếm cơ hội việc làm tốt hơn ở các miền đất khác.

– Các cuộc xung đột ở vùng Hồ Lớn, vùng Sừng châu Phi ... là nguy cơ trực tiếp đe dọa khối kinh tế COMESA, ngăn cản nhiều nước thành viên tham gia FTA. Trong khi đó, kinh tế các nước phát triển ở trình độ thấp, cơ sở hạ tầng yếu kém.

– Sự đô thị hoá quá nhanh và sự xuất hiện các đô thị ở châu Phi.

– Việc nhập cư vào đô thị đã hình thành các khu nhà ổ chuột quanh các thành phố ở châu Phi.

III – CÁC PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC

- Lược đồ kinh tế châu Phi hướng về xuất khẩu.
- Lược đồ phân bố dân cư và đô thị châu Phi.
- Một số hình ảnh về khu ổ chuột của các nước Bắc Phi, Trung Phi và Nam Phi.
- Bảng cơ cấu hàng xuất khẩu, nhập khẩu của châu Phi.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC BÀI MỚI

1. Lời giới thiệu

Bài này nhằm vào hai vấn đề cơ bản :

- Trình bày vấn đề đô thị hoá và nền kinh tế phụ thuộc vào xuất khẩu.
- Rèn luyện kĩ năng phân tích lược đồ địa lí để rút ra nhận xét về đặc điểm kinh tế phụ thuộc vào xuất khẩu của châu Phi.

2. Gợi ý tiến trình bài học

a) Xuất nhập khẩu và hoạt động dịch vụ của châu Phi

GV tổ chức cho HS quan sát lược đồ 31.1 để trả lời câu hỏi trong SGK.

HS quan sát lược đồ 31.1, có thể rút ra các nhận xét về cấu trúc đơn giản của nền kinh tế phục vụ cho hoạt động xuất khẩu :

- Trồng cây công nghiệp xuất khẩu :
 - + Đông Phi : Ê-ti-ô-pi, Xu-đăng ...
 - + Vùng vịnh Ghi-nê (Tây Phi) : Xê-nê-gan, Côt Đi-voa ...
- Khai thác khoáng sản xuất khẩu : Dai-a, Dim-ba-bu-ê ...
- Công nghiệp xuất khẩu : Nam Phi, Mô-dăm-bich, Ma-rôc, An-giê-ri ...
- Các tuyến đường sắt đều bắt đầu từ các vùng trồng cây công nghiệp xuất khẩu hay vùng khai thác khoáng sản sâu trong nội địa hướng ra bờ biển, đến các thành phố cảng, phục vụ vận chuyển hàng xuất khẩu.
 - Bắc Phi : Ca-xa-blân-ca, An-giê ...
 - Tây Phi : Đa-ca, A-bit-gian, La-gô ...
 - Đông Phi : Môn-ba-sa ...
 - Nam Phi : Kêp-tao, Đuộc-bên ...

- GV nêu rõ :

+ Vì các công ti tư bản nước ngoài nắm giữ trong tay các ngành công nghiệp khai khoáng, các đồn điền trồng cây công nghiệp xuất khẩu nên các nước châu Phi xuất khẩu nguyên liệu khoáng sản và các nông sản nhiệt đới.

+ Nông nghiệp không chú trọng đầu tư vào sản xuất lương thực, công nghiệp kém phát triển chỉ có ngành công nghiệp khai khoáng và công nghiệp chế biến thực phẩm nên châu Phi phải nhập khẩu lương thực và máy móc, thiết bị, hàng tiêu dùng.

- Nông sản và khoáng sản xuất khẩu có giá cả rất thấp so với hàng công nghiệp nhập khẩu có giá cả cao đã gây thiệt hại cho các nước châu Phi.

- GV cho HS đọc thuật ngữ "khủng hoảng kinh tế".

b) Tỷ lệ dân thành thị châu Phi tương đối cao.

GV cho HS nghiên cứu nội dung trong SGK để hiểu được đặc điểm đô thị hoá châu Phi :

- Quan sát bảng số liệu kết hợp với hình 29.1, cho biết sự khác nhau về mức độ đô thị hoá giữa các quốc gia ven vịnh Ghi-nê, duyên hải Bắc Phi và duyên hải Đông Phi :

+ Mức độ đô thị hoá cao nhất : duyên hải Bắc Phi (An-giê-ri, Ai Cập).

+ Mức độ đô thị hoá khá cao : ven vịnh Ghi-nê (Ni-giê-ri-a).

+ Mức độ đô thị hoá thấp : duyên hải Đông Phi (Kê-ni-a, Xô-ma-li).

- GV cho HS biết :

Sự gia tăng dân số đô thị ở châu Phi, bên cạnh nguyên nhân dân cư bị thu hút vào các hoạt động sản xuất công nghiệp và dịch vụ phục vụ công nghiệp xuất khẩu, còn có hai nguyên nhân nữa :

+ Sản xuất nông nghiệp không ổn định, mức sống nông dân thấp, dân nông thôn đổ về các đô thị.

+ Chiến tranh làm dân tị nạn đổ về các đô thị.

V – GỢI Ý TRẢ LỜI MỘT SỐ CÂU HỎI KHÓ

Câu hỏi 1. *Vì sao châu Phi chủ yếu xuất khẩu sản phẩm cây công nghiệp nhiệt đới, khoáng sản và nhập khẩu máy móc, thiết bị, hàng tiêu dùng, lương thực ?*

Do công nghiệp châu Phi chậm phát triển thiên về khai khoáng xuất khẩu, nông nghiệp phát triển theo hướng chuyên môn hoá cây công nghiệp nhiệt

đổi xuất khẩu, nên châu Phi chủ yếu xuất khẩu sản phẩm cây công nghiệp nhiệt đới, khoáng sản và nhập khẩu máy móc, hàng thiết bị, hàng tiêu dùng, lương thực.

Câu hỏi 2. *Quan sát hình 31.1 và 29.1, cho biết :*

– Tên một số cảng lớn ở châu Phi.

– Châu Phi có bao nhiêu đô thị trên 1 triệu dân ? Nêu tên các đô thị có trên 5 triệu dân ở châu Phi.

Châu Phi có 22 đô thị trên 1 triệu dân. Hai đô thị trên 5 triệu dân ở châu Phi là Cai-rô (Ai Cập) và La-gôt (Ni-giê-ri-a).

Các cảng lớn ở châu Phi là : An-giê, Ca-xa-blanc, A-bit-gian, Đa-ca, Kép-tao, Đuộc-ban, Môm-ba-sa.